

שנה למותו של עקיבא לוינסקי

לפני כחודש מלאה שנה למותו של חברנו עקיבא לוינסקי. נערכה אזכרה צנועה, נעדרת סממנים ציבוריים, ללא "תרועת הפסטיבלים". באוירה זאת היה מרגש במיוחד להזכר בעקיבא ולשמוע את דבריהן היוצאים מן הלב של קוקית, יעל ושולמית.

ביום השנה יצא לאור "בעוז ובענווה", ספר פרי עטו של המשורר נתן יונתן המספר את סיפור חייו של עקיבא: קורותיו הגותו ומעשיו. עקיבא היה שותף להכנת הספר וזכה, בימיו האחרונים, לקרוא גירסה כמעט סופית ומושלמת. מאז נערמו קשיים ועיכובים שונים, וחודשיים לפני המועד לא היה ברור מתי יצא הספר. עכשיו הוא כאן, אפשר לשאול אותנו בספריה או לקבלו, על פי בקשה, מאיננה.

אני לוקחת לידי את הספר, מחפשת פרק מבוא וכמעט שלא מוצאת, המבוא קצרצר ובלתי אופייני לספר מעין זה. כמעט מיד עובר המחבר לתאור פעילותו של עקיבא הנער הצעיר בתנועה הציונית ועליתו לארץ ומשם ממשיך .... חושבת לעצמי - כמה מתאימה צורת הכתיבה לדמותו של עקיבא, שעלה לארץ עוד בהיותו תלמיד בתיכון, שהיה חבר במעין צבי עוד בטרם סיים את לימודיו, ומאז בעצם לא נעצר. ממשימה למשימה, מתפקיד לתפקיד, יותר נכון משימה ועד משימה ועוד, תפקידים רבים ומשימות רבות בו זמנית. את כולם למד עקיבא, התמחה בהם, עסק בהם וקידם אותם, מעולם לא נטל על עצמו תואר להתקשט בו.

בין שפע העיסוקים מצא תמיד רגעים לעצור, להקשיב (ולחשוב !), לחייך, להתבדח, ולא להתחמק מדברים בטענה שהוא עסוק. עצה שעקיבא נתן לי והיא מלווה אותי ומסייעת לי - "את רוצה שמשוהו ייעשה, תפני עם זה לאדם עסוק" ומיד הסביר "אדם שלוקח על עצמו הרבה, יודע גם לארגן את זמנו ולמצוא תמיד זמן לדברים נוספים".

על הספר לא אוסיף לספר, הרי אמרתי איך להשיגו; וגם לא על פעלו של עקיבא, תקראו בספר !

ומה בכל זאת, בשביל לפתוח את התאבון ? אפילו. את המבוא שחיפשתי מצאתי בסוף הספר. פרק המתנגן לאט יותר לקראת סיום ובכל זאת סוקר שוב, במבט מרפרף, תקופת חיים סוערת. מביא משפטים בודדים מדבריו בנושאים ובזמנים שונים, מציץ ממש לתוך עיניו ... למה שאספר לכם על - , הנה האפילו. קיראו ואחר כך תקראו את הספר.

מרגלית קפלן

אפילוג

"והתנערי מן הזמן כצפרים אשר מרססי לילה יתנערו"
מתוך "תוכחות לנפשי ליהודה הלוי

זה הפרק האחרון. איך אומר לי עקיבא, שעכשיו יש טון ספקני בקולו: "לכל דבר יש גבול". גם לספר.

זה היה ניסיון לספר חיי אדם שחבק עולם בנדודיו, במפעליו, בהגותו. פרקים-פרקים, מוקדי החיים, עיקרי הרעיונות, קומתו הרוחנית של עקיבא לוינסקי, שהביוגרפיה שלו חופפת להיסטוריה של העם ומדינת ישראל במאה העשרים.

כשיראה הספר אור תהיה זו שנת אלפיים. מה רבים האנשים בני דורנו שלא זכו להגיע.

ומה צופנת לנו המאה העשרים ואחת, מה צופן לאנושות האלף השלישי ?

שוב עלינו לכרמל, לביתו של עקיבא בקיבוץ מעיין צבי. ידענו שהגיע תורו של האפילוג.

אתה עולה לאטך בואכה זיכרון יעקב, הים מאחורי גבך, הים התיכון, שכינו אותו במקרא

"הים האחרון". הכרמל מתנשא ירוק באלוניו.

עוד רגע או שניים תפתח נעמי את הדלת, ונשב פנים אל פנים מול עקיבא ועיניו

הכחולות כמו ים, וחיוכו המקסים.

השיחה זורמת פנים ואחור, עוד ניסיון לאתר איזה זיכרון נשכח משנות ילדות ונעורים,

לחשוף סוד או שניים מן המעשים המופלאים של הצלת ילדי היהודים בשואה ולאחריה,

להציל כמה רגשות חבויים של נוסטלגיה לימי הבראשית של קבוצת מעיין.

וקוריוז קטן מהעלייה לחניטה ולשמירה בגדר הצפון: "לפני שעלינו לחניטה שהינו

במושבה נהרייה, שלחו אותנו לישון על שפת הים. הצטרפו אלינו כמה חברים מארגון

'השומר' ולימדו אותנו את השיר 'חיילים אלמונים', ואני זוכר את המילים; 'משורה ישחרר

רק המוות'. לא ידעתי אז שזה שירו של אברהם שטרן, מייסד תנועת 'לח"י' ...

גם אמירות אופייניות כל כך לעקיבא, שנראות כמו קלישאות, אבל כשהן נאמרות מפיו,

בקולו, עם היד על הלב, הן מעוררות יראת כבוד:

"המטרה היתה לבנות ארץ, והקיבוץ היה דרך להגשים את המטרה. אנחנו הגשמנו זאת".

וזיכרון מימי הראשית של מעיין:

"בית התינוקות הראשון שלנו היה בתחילה בביתו של האופה, פרסקי, מזיכרון יעקב. עד

שבנינו בית ראשון גרנו בצריפים, באוהלים של 'חומה ומגדל', וחשבנו שלילדים חייבים

לבנות בית מוצק ובטוח. במחנה הקיבוץ היתה הקדחת קשה, והוחלט להקים את היישוב

הקבוע במרומי ההר. רבים מאוד חלו בקדחת. איש לא מת אבל רבים נפגעו קשה". יש רצון

להגיד לאותו אופה טוב לב, אם עוד אפשר להגיד: תודה לך, איש יקר!

מנסים למקד את השיחה בשאלות הקיום והחזון של הקיבוץ:

"אחרי ששבת משליחות ראשונה של הצלת יהודים, נבחרתי שלא בפני להיות גזבר

הקיבוץ. מאז ואילך היה זה סיפור מתמשך של כסף וכסף וכסף..."

ואחר שתיקה קצרה:

"אינני מצטער על אף יום שחייתי בקיבוץ. אילו התחלתי את חיי, הייתי עושה אותה

דרך. עכשיו, בגילי, אני חש מעבר לשאלות הקיומיות של הקיבוץ. אם הדברים משתנים, אני

כבר לא אהיה שותף להם. אני חייתי ואני חי את הקיבוץ כל הזמן. חיי הקיבוץ וערכיהם

נראים לי מובנים כל כך שאני מתקשה לתאר לי את הקיבוץ אחרת". הוא משתתק, מהרהר,

ושוב חוזר: "אני כבר לא שותף לזה". ודאי שהוא מתכוון לשינויים העוברים על החברה

הקיבוצית. "כבר אינני שותף לניסוחים אחרים של הקיבוץ".

"מה שאמרתי - בשבילי זה נגמר. לא יכול ולא רוצה להתלבט ואפילו לא לייעץ. אני

באמת חושב שיש גבול".

הוא שוקע בהרהורים, זו הדרך שבה הוא מביע את רגשותיו.

"תמיד חשבתי שזה העיקר: לבנות חברה טובה וצודקת. לא רק לבנות משק. קיבוץ הוא דרך חיים, לכן אני פחות מאוכזב, כי אני יודע שהגשמה כרוכה במאבק של כל אדם עם עצמו. כמו המאבק של יעקב עם המלאך. הקיבוץ נועד לתת תשובות שאדם לבדו אינו יכול לתת. הקבוצות קמו כי בתוך היחד היה כוח לשרוד. זה היה חלק מכוחנו".
למשל, בעניין הילדים: "הילדים היו כאילו של כולנו, אבל בשום אופן לא רכוש החברה. היה ברור שליידים יש הורים. לא העלינו על הדעת שזה יכול להיות אחרת:"
"אצלנו, במעיין, ועדת החברים היתה המוסד המרכזי. היא היתה אוטוריטה לכל נושא. לא הגזבר".

האיש הזה, שידע קצב עבודה מדהים, שאחרי שש עשרה שעות של עמל עוד היה פנוי לקריאה ולבילוי. האיש שלא ידע כניעה נאלץ לוותר. להתפשר עם רפיון הגוף, להרשות לעצמו לומר: אני עייף ...
לפני פרדה מגיש לו אליעזר בקבוקי יין תוצרת בית. נעמי מוטרדת. עקיבא, שהיה בקי בטיבם של יינות, נדלק לרגע, לטעום מן המשקה המשמח לבב אנוש.

לרגע הוא חוזר אל הימים הטובים ההם... לחיים! הוא מרים את כוסו.
באחד הראיונות, כשסיים עקיבא את דבריו, אמר למראיין: "זהו, זה רק סיפור".
"לא", אמר המראיין, "זה לא סיפור. זה קטע מהחיים הסוערים והמעניינים ביותר של העם היהודי".

אכן. חיים הרואיים חי האיש הזה, עקיבא. ילד שעלה לבדו לארץ ישראל. נער שהיה ממייסדי קיבוץ בעודו שוקד על לימודיו. בחור בשנות העשרים שיצא לעזרת הורים בגרמניה של היטלר, שיצא בשליחות העם להצלת ילדי היהודים, שהקים רשת הצלה וחינוך בשירות "עליית הנוער", כמעט ללא תקציב, שעלילות חייו כוננו מפעלי ענק, מוסדות מימון, בינוי וחיידוש שכונות מצוקה, הרחבת מפעל ההתיישבות בנגב ובגליל. איש שגייס כספים להקמת מוסדות שיקום וסעד, לביסוס מפעלי תרבות וחינוך, לתמיכה ביצירה האמנותית בישראל, שהביא ישועה ומרפא להרבה מאוד בני אדם. שהיה משול לרבי חנינא בן דוסא, שעליו מסופר: "כל העולם כולו נברא בשביל חנינא בני, וחנינא די לו בקב חרובים משבת לשבת".
בקיבוץ, שהיה ממייסדיו, אוהבים את עקיבא, שבמרומי הקריירה שלו נשאר תמיד חבר מסודר ונאמן לעקרונותיו, ולא לקח לעצמו זכויות יתר. "לא גבה לבי ולא רמו עיני", אומר משורר תהילים.

עכשיו הוא יושב, נשען על מסעד הכיסא, מביט בעיניו הכחולות, הטובות, זוכר הכול, מפוכח, עייף מעט, אבל מאיר פנים, והחיוך הנפלא שובה את לבנו. רוחו אינה יודעת תבוסה. גם לפרק הזה שמינו לו החיים דרושה גבורת נפש.
ויאה יהיה לחתום את סיפור החיים של עקיבא לוינסקי בשירו של יהודה הלוי, מן המשוררים האהובים על עקיבא, שיר שכתב המשורר אל נפשו, לעת שיבה:

"ישנה בחיק ילדות, למתי תשכבי? / דעי כי נעורים כנערת נערו.
הלעד ימי השחרות? קומי צאי / ראי מלאכי שיבה במוסר שחרו.
והתנערי מן הזמן, כצפרים / אשר מרסיסי-לילה יתנערו.
דאי כדרור למצא דרור ממעלך / ומתולדות ימים כימים יסערו.
היי אחר מלכך מרדפת בסוד / נשמות אשר אל טוב ה' נהר".

ביום השנה לפטירתו של עקיבא ז"ל

שנה חלפה מאז פרידתנו העצובה מעקיבא. על המצבה שלמרגלותיה אנו ניצבים היום, חקוק באבן ה"אני מאמין" של עקיבא – "בעוז ובענווה" – שתי מילים שלכאורה מנוגדות זו לזו, אך אצל עקיבא כל כך משלימות זו את זו.

צמד המילים "בעוז ובענווה" חוזר על עצמו בכמה מנאומיו ואמירותיו בהזדמנויות שונות וכמו מבטא את המוטו המרכזי בחייו ובאישיותו. עבור עקיבא אין זאת סיסמא עקרה אלא ערך מקודש שמבטא ומתמצת יותר מכל את פועלו, את אמונתו ואת דרכיו.

"בעוז ובענווה" הוא גם השם שעקיבא בחר לספרו שיצא בימים אלה ממש ממכבש הדפוס. עקיבא אמנם לא זכה לראות את הספר מושלם, אך היה שותף מלא בהתהוותו וכל כך גאה בכתיבתו.

הספר משקף את מארג חייו של עקיבא, בהם משולבים חזון ואמונה ואידיאות מוצקות, לצד עשייה ושותפות בלתי פוסקת במעשה בניין הארץ ובניינה של החברה, כשלנגד עיניו - ותמיד במרכז - עומד האדם.

עקיבא שב וחזר לומר בהזדמנויות שונות שהטעם והתכלית לחייו של אדם הוא בהשאירו אחריו את עקבות מעשיו. ואכן, את עקבות פועלו והתמסרותו הבלתי נלאים נוכל למצוא בכל מקום, בכל אתר, בכל פינה בארץ הזאת שכה אהב, ובלבותיהם של רבים רבים החבים לו את חייהם, את תודתם והוקרתם, ונוצרים את זכרונו עמם.

עקיבא האמין בכל מאודו שכל אדם שיכול לתרום ולתת - חייב תרומה ומתן, ושאין זכות גדולה מזו.

בחרתי קטעים מתוך ברכה שנשא עקיבא ביום בר המצוה של יניב, אשר גם בהם מופיעים כחוט השני האמונה והמסר לתת ולתרום :

"יניב יקירי, אתה הצעיר בנכדי אשר הגיע למצוות, ואתה בר המצווה הראשון אשר נושא את שם משפחתי. היום הזה הוא יום חשוב וגדול עבורך, עבור הורייך ועבור כל משפחתך, אך דע לך כי הוא יום גדול וחשוב מאד גם עבורי. כאשר אנו צעירים אנו מדברים על "שלשלת הדורות" ועל מקומנו בה, כאשר אנו מתבגרים אנו מתחילים להבין אט אט את המשמעות העמוקה של המילים אשר כה רבות השתמשנו בהן....

חש אני היום כאילו נמסר המקל במרוץ השליחים לרץ השלישי - ועדיין אנו רצים עוד קצת יחד - שלושה דורות - אך יבוא יום והמרוץ כולו שלך - ואתה תמסור את המקל לבא אחרך. ריצתך אתה חשובה - אך חשוב מכל, הצלחת הרצים כולם - והצלחותיך הן רק תרומה אחת בשלשלת הרצים - וביכולתם של הבאים אחרך להצליח....

... לכל נכדי דאגתי לטלית ותפילין שלהם - כדרך אבותי לפני, איני יודע אם תשתמש בהם רבות - אך הם שלך - והסימן המוחשי היחידי אשר יכולתי לתת לך להבנת "שלשלת הדורות" ... בר מצווה מקבל על עצמו דרך התנהגות. לא מספיק לחשוב מחשבות טובות - צריך לעשות מעשים טובים. לא מחר או מחרתיים - היום וכל יום. המצוות הן לא לעולם הבא - הן לעולם הזה. זכותנו לחיות בו באושר ובחרות - אך אין זכויות ללא חובות, וחובתנו כלפי החיים עמנו - לשיפור מתמיד, שמירת ערכים, שמירת צלם האלוהים באדם. חכמינו הגדירו חובה זו כ"תיקון עולם". עבורי זאת משמעות חיינו בקיבוץ, והיותנו חברים במעין צבא...."

בימים טרופים אלה של הליכה באפלה גדולה בארץ ובמדינה, בימים של חיפוש דרך חדשה באורחות חיי הקיבוץ, ולנו כמשפחה - אתה חסר מאד.

נזכור אותך תמיד, באהבה גדולה.

קוקית

18/8/01

עקיבא לוינסקי - יום השנה

המקום שבו אנחנו עומדים, לא זר לנו, במשך השנה ביקרנו כאן, ירון ואני, לא מעט, באנו כאילו להיות לידי עקיבא יקירנו.

אנחנו מרגישים עוד יותר קרובים בזכות הספר שבימים אלו יצא לאור וכבר הספקנו לקרוא בו הלוך וחזור, "עוז וענווה". כל כך מתאים לך.

שוב אנחנו מודים על היותנו בני משפחתך כאילו גם בנו זרוע מעט מכל הכשרון שבך, כאילו גם סביבנו אותה הילה של אור וחסד ורחמים שהיו בך.

בספר בעמ' 148, אתה מזכיר באחד הנאומים את סנקה - אותו הוגה דעות ונואם רומי שחי במאה הראשונה לפני הספירה, הוא אמר:

"התבונן בעצמך פנימה
שם בתופך מפכה ללא לאות
מעין הטוב שאינו
חדל לזרום כל עוד אתה
אינך חדל לבקשו ולגלותו"

הדברים כאילו נאמרו מפיו - עקיבא

אדם - כל עוד יבקש ויחפש וירצה ויחפוץ. יצליח לעשות, להתקדם, לתרום - להתקרב לטוב.

אתה האמנת כי הכל אפשרי והרשות נתונה לכולנו לנסות להיות טובים יותר - הלוואי ונצליח!

קראתי בספר בעמ' 65, את מה שכתבתי לפני שנה. המשכתי את מלותיו של אברהם חלפי. ראיתי אותך בעיני רוחי וחשבתי איך:

"אתה עקיבא אהובנו
עם קומץ שמים ואדמה וכוכבים
ושמש מאירה
עברת את החיים בסערה.
עכשיו אתה נח שבע ימים ומסעות
ואהבות גדולות."

הקיץ שוב כאן וממש כמו שהיית נשארת עבורנו - בקיא בכל, יכול הכל.

לב רחב ופתוח איש מרחבים ורוח ואופקים פתוחים.

אכן, עברת את החיים בסערה עם קומץ שמיים, כוכבים, אדמה ושמש מאירה. ועכשיו אתה

נח שבע ימים ומסעות ואהבות גדולות.

ואנחנו ממשיכים להתגעגע ולהתנחם בזיכרונות,

(דברים שנאמרו ע"י יעל פרידמן-שקד ליד הקבר 19 לאוגוסט 2001)

עקיבא לוינסקי, ז"ל, ליום השנה של פטירתך ב-18.8.01

עקיבא

איש אשכולות היית
מושרש במסורת היהודית
ומחונן בכשרונות לשפות.

עקיבא הצטיין ביחסי ציבור.
היה אשף בתחומים הומניסטיים.
יחד עם כל אלה היתה לו יכולת פיננסית וניהולית מבריקה.

עקיבא הגדיר את עצמו כ"שליח ציבור" של העם היהודי למען להקל על צרות עם ישראל.
היה יושב ראש של קרנות, עמותות ומוסדות מכובדים ביותר. אימון בלתי מסויג הוענק לו
במלאכת ההקצבה של הזן עתק לצורכי ציבור בעם ישראל.

עקיבא הסביר לי, צריך לאתר בעיה במלוא הקף מימדיה ולגייס ממון נרחב למען פתרון
אחר-כך יש לעבד מערך שקול ומתוכנן היטב של אמות מידה, שעל פי הן אנשים יוכלו
לפעול ביעילות.
על פי שיטה זו פועלים היום ברוסיה שרשראות של בתי אבות לישישים יהודיים, שנותרו,
נטושים שם במאותיהם. מיסדו של מפעל זה עקיבא.

שאלתיו, פעם אחרת: איך ייסדת בנק פועלים בדרום-אמריקה? הסביר לי: אמרתי להם,
לא נחוץ הון עצמי לייסוד. כל פועל קונה לו מניה אחת, בעלות של שקל אחד, וכך היה
בנק פועלים משגשג היום בדרום אמריקה.

יחד עם זאת היה עקיבא מסור וקשור בנימי ליבו לקבוצה, מעורב במתרחש ושרת אותה
רבות.

יהיה זכרו ברוך

שולמית קוגלמן

* * *

הצליחו להוציא לאור את ספרו ליום השנה לפטירתו

"בעוז ובענווה"

עקיבא לוינסקי

קורותיו, הגותו ומעשיו

ליקט ערך וכתב

נתן יונתן

יצא לאור ביוזמת ידידים בסיוע

התאגדות המכללות האיזוריות בישראל, והרבים, שצויינו בדברי התודה בראשות הספר.

ש.ק.